

Znepokojené matky
Povraznícka 14
81105 Bratislava

Vážená vláda Slovenskej republiky,

Kolko stupňov ešte musí ukázať teplomer, aby ste začali konať?

Na Slovensku stále pristupujeme k extrémnym horúčavám ako k „dočasnej letnej nepríjemnosti“, nie ako k vážnej hrozbe pre zdravie obyvateľov a fungovanie spoločnosti. Každé leto počúvame rovnaké odporúčania ako: *pite viac vody, nevychádzajte na slnko, zostaňte v tieni*. Tieto rady majú svoj význam, **ale nemôžu** byť jedinou odpoveďou štátu na problém, ktorý bude podľa všetkých odborných predpokladov čoraz vážnejší.

Zodpovednosť za ochranu zdravia obyvateľov nemôže zostať iba na jednotlivcoch. Je to aj zodpovednosť vlády Slovenskej republiky.

Európa sa mení. Klimatická zmena spôsobená ľudskou činnosťou je príčinou, prečo sú horúčavy častejšie, dlhšie a intenzívnejšie. Odborníci ich označujú za „**tichého zabijaka**“, pretože si každoročne vyžadujú tisíce životov bez toho, aby vyvolali rovnakú pozornosť ako iné katastrofy.

Extrémne teploty však nie sú iba zdravotným problémom. Majú aj vážne ekonomické dôsledky. V rokoch 1980 až 2024 spôsobili extrémne prejavy počasia v Európskej únii škody približne za 822 miliárd eur. Len v roku 2025 spôsobili horúčavy, suchá a povodne v Európe škody odhadované na desiatky miliárd eur. Cena za nečinnosť rastie každým rokom.

Žiadame, aby Slovensko podporovalo rýchle a spravodlivé riešenia klimatickej krízy, najmä odklon od spaľovania fosílnych palív - uhlia, ropy a plynu, podporu energetickej efektívnosti, rozvoj obnoviteľných zdrojov energie, prechod na udržateľné formy mobility, rozvoj agroekológie, cirkulárnej ekonomiky a ochranu lesov a mokradí, ktoré pomáhajú emisie zachytávať. Fosílna palivá patria medzi hlavné príčiny rastúcich klimatických rizík, zatiaľ čo náklady za škody čo spôsobujú znáša celá spoločnosť. Náklady na adaptáciu nemôžu zostať iba na občanoch, zatiaľ čo veľké firmy, ktoré klimatickú krízu spôsobujú, majú zisk a dostávajú dotácie.

Horúčavy zabíjajú nepriamo.

Zvyšujú počet kolapsov, zhoršujú chronické ochorenia, znižujú pracovnú schopnosť, zvyšujú ceny potravín a elektriny a ohrozujú fungovanie dopravy aj technickej infraštruktúry.

Najvyššiu cenu pritom platia tí najzraniteľnejší. Seniori a seniorky, malé deti, tehotné ženy, ľudia s chronickými ochoreniami, pracovníci vykonávajúci prácu vonku, ale aj domácnosti, ktoré si nemôžu dovoliť klimatizáciu alebo žijú v prehrievaných bytoch.

Horúčavy nie sú izolovaný problém, súvisia s dostupnosťou vody a hrozbou požiarov

Adaptácia na extrémne horúčavy musí zahŕňať aj ochranu vodných zdrojov a zodpovedné hospodárenie s vodou. Už dnes pozorujeme pokles zásob vody, dlhšie obdobia sucha, zhoršovanie kvality vody a rastúce náklady na jej úpravu. Nedostatok vody môže v budúcnosti ohroziť nielen domácnosti, ale aj poľnohospodárstvo, priemysel a fungovanie miest a obcí. Počas horúčav sa dostupnosť pitnej vody stáva otázkou verejného zdravia. Nestačí ľuďom hovoriť, aby viac pili. Štát musí vytvoriť podmienky, aby mali kde a z čoho piť. Voda nie je samozrejmá. Je základnou podmienkou života a štát musí zabezpečiť jej dostupnosť aj počas období extrémnych horúčav.

Katastrofálne požiare, ktoré práve teraz horia vo Francúzsku, Španielsku, a ďalších krajinách, vyhnali vyše 350 000 ľudí z ich domovov. Toto hrozí aj u nás. Sucho a vysoké teploty sú podmienkami, ktoré riziká lesných požiarov zvyšujú.

Medzitým mnohé krajiny Európskej únie už konajú.

Francúzsko má národný plán proti horúčavam, aktívne chráni osamelých seniorov a sprístupňuje ochladzované verejné priestory. Španielsko a Taliansko zavádzajú pravidlá na ochranu pracovníkov počas extrémnych teplôt. Nemecko pripravuje nemocnice, školy, domovy sociálnych služieb aj mestá na nové klimatické podmienky. Mnohé európske mestá budujú chladiace zóny, pitné fontány, tieniace prvky a rozširujú mestskú zeleň.

A Slovensko?

Nadalej sa spoliehame najmä na výstrahy meteorológov a všeobecné odporúčania občanom. To však nie je dostatočná ochrana pre 21. storočie.

Nestačia nám plány, ktoré zostanú iba na papieri. Stratégia adaptácie na zmenu klímy, metodické odporúčania pre samosprávy, výstrahy Slovenský hydrometeorologický ústav či odporúčania Úrad verejného zdravotníctva sú dôležité, ale samy osebe nezachránia životy. Neotvorí chladiace centrum. Nevybudujú pitnú fontánu. Nevysadia strom. Neochráni pracovníka na rozpálenom stavenisku. Nezabezpečia, aby nemocnica, škola alebo domov sociálnych služieb zvládli extrémne teploty.

Ani najlepšie napísaná stratégia neochráni ani jedného človeka, pokiaľ sa nepremení na konkrétne, financované a okamžite realizované opatrenia.

Preto od vlády Slovenskej republiky žiadame:

- prijať **Národný akčný plán ochrany obyvateľov pred extrémnymi horúčavami** s jasnými pravidlami a kompetenciami pre všetky rezorty,
- zabezpečiť systematické financovanie mitigačných a adaptačných klimatických opatrení, nie iba jednorazové reakcie po rekordných teplotách
- kvalifikovať horúčavy aj v zákonoch ako „ohrozenie verejného zdravia“

- vytvoriť systém ochrany najzraniteľnejších skupín obyvateľstva, najmä seniorky a seniorov, chronicky chorých, deti
- prijať jasné pravidlá ochrany ľudí pracujúcich vonku vrátane úpravy pracovného režimu počas extrémnych horúčav,
- pripraviť verejné budovy ako školy, škôlky, nemocnice a zariadenia sociálnych služieb na fungovanie počas extrémnych teplôt,
- zabezpečiť dostupnosť pitnej vody vo verejnom priestore počas horúčav,
- podporiť budovanie chladiacich zón, tienenia verejných priestorov, systematickú výsadbu a starostlivosť o zeleň v mestách a obciach,

Nežiadame luxus. Nežiadame nemožné. Žiadame, aby štát plnil svoju základnú povinnosť, teda aby chránil zdravie a životy svojich občanov. Každé ďalšie leto bude s vysokou pravdepodobnosťou teplejšie než to predchádzajúce.

Otázkou už nie je, či prídu ďalšie extrémne horúčavy.

Otázkou je, či bude Slovensko opäť nepripravené!

Koľko stupňov ešte musí byť, koľko ľudí musí skolabovať, koľko ľudí musí zomrieť a koľko miliárd eur musíme ešte stratiť, aby ste prestali horúčavy považovať za obyčajné leto a začali ich riešiť ako vážnu hrozbu pre zdravie, ekonomiku, životné prostredie, aj budúcnosť Slovenska?

Znepokojené matky